

18. Yaremchuk, V.D. Derzhavno-pravove rehuliuвання natsionalnoi osvity na Zakarpatskii Ukraini u 1919-1939 rr. [Public Legal Regulation of National Education in Transcarpa-

thian Ukraine in 1919-1939]. (n.d.). *vuzlib.com*. Retrieved from <http://vuzlib.com/content/view/2180/50/> [in Ukrainian].

О. Я. Богив

СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЗАКАРПАТЬЕ (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА XVIII СТ. - ПЕРВАЯ ПОЛОВИНА XX СТ.)

Учитывая объективные условия внутри положения края в составе Австрийской империи, Чехословакии, Венгрии, исследуется становление и развитие профессионального педагогического образования на Закарпатье. Акцентируется внимание на особенностях этого процесса в условиях полиэтнической закарпатской среды.

Ключевые слова: Подкарпатская Русь, народные школы, реформа, учительская семинария, учитель.

O. Ya. Bohiv

DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL EDUCATION IN TRANSCARPATHIAN REGION (THE SECOND PART OF XVII-THE FIRST PART OF XX CENTURY)

Taking into account the objective conditions of situation in the region as a part of the Austrian Empire, Czechoslovakia, Hungary, the article represents the formation and development of professional teacher education in Transcarpathia. Attention is focused on the features of this process in the field of ethnic Carpathian environment. The formation and the initial stage of teacher education in Transcarpathia came in a period when the land was a part of the Austrian Empire. The end of the eighteenth century. - A period of consolidation of educational ideas in Europe. It almost coincided with the beginning of National Revival of Slavic peoples. Problems of education, development of public school, training young people who would be able to work in new environments (development of commodity-money relations, the formation of the manufacture market) acquired during cultural and national revival of paramount importance. The state itself felt need for change in the field of education. These factors were predetermined by the reform of public education in the Habsburg Empire in the second half of the XVIII century, launched by Empress Maria Theresa. The direction of new types of schools was determined as well as improvement and adaptation of old ones to new conditions. It is clear that there also was a need for professional training of educational staff. The tradition of training teacher education in the Carpathian region in terms of a national multi-ethnic environment formed in the studied period. Despite the different conditions of political expediency, assimilation abuse, domestic cultural confrontation the professional teacher was perhaps the chief guardian of national traditions and education in the Carpathian region, especially in rural areas. Unfortunately, in the land of the mid-twentieth century there were no universities, where they trained teachers. Best Transcarpathian students and seminarians were improving their knowledge and skills in various universities of the Austrian Empire, Czechoslovakia and Hungary. But among them there was a whole galaxy of teachers and scientists with the European name, who manifested themselves in far away countries. In the XIX - XX centuries the pedagogical science achieved a significant progress. Its theoretical and methodological achievements haven't lost their practical significance in modern Ukrainian school.

Keywords: Subcarpathian Rus', public schools, reform, teachers' seminary, teacher.

Подано до редакції 20.08.13

УДК:37.013.42+37035+001.80

В. В. Боксгорн

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРА

У даній статті розглянуто проблеми впливу засобів масової комунікації на психічну сферу та соціальне виховання школяра.

Ключові слова: засоби масової комунікації, фактори спонтанної соціалізації, «новація», «інновація», «електронні засоби навчання».

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві людина з раннього дитинства опиняється в оточенні сфери технологій, вагомою частиною якої є засоби масової комунікації (далі – ЗМК), що відіграють важливу роль у формуванні психіки. Причому перше місце посіли так звані електронні засоби. Засоби масової комунікації (ЗМК), технічні засоби (преса, радіо, кіно,

телебачення, комп'ютерні мережі) - це засоби, через які розповсюджується інформація (знання, духовні цінності, моральні та правові норми) по всьому світу, на численні аудиторії. Осмислення їх величезного впливу на суспільне життя взагалі та на життя окремої людини зумовлює значущість вивчення сили впливу електронних засобів комунікації на особистість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні дослідженню проблеми впливу ЗМК на психічну сферу людини присвятили свої роботи К.Юнг «Досвід психологічної переробки негативної інформації»; В.Е Чудновський «Чітка ієрархізація установок»; В.О Петровський «Здатність протистояти зовнішнім впливам, слідуючи своїм намірам і цілям»; Д.В.Ольшанський «Поняття «мозаїчно-кліпово-міфологічна масовокомунікаційна свідомість» сучасного споживача ЗМІ».

Вибір теми зумовлений недостатнім рівнем знань учнів, їх батьків із зазначеної проблеми і обмеженістю робіт педагогів відносно коригування впливу ЗМК на психіку особистості школяра, на соціальне виховання та здоров'я. І саме те, що ця проблема недостатньо вивчена на даному етапі свого розвитку, а питання впливу ЗМК на соціальне виховання старшокласників (великий обсяг непотрібної інформації, яка потрапляє у свідомість і підсвідомість, перевантажує пам'ять, відволікає увагу від важливіших справ, викликає втому, підвищену нервовість, роздратованість) набуває все більшого значення, зумовлює актуальність обраної теми.

Метою даної роботи є теоретичне вивчення впливу засобів ЗМК на соціальне виховання старшокласників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тисячу років тому людині належало чотири засоби комунікації: усне мовлення, музика, живопис і писемність. Після зростання ритмів життя розпочався процес «відтворення» засобів комунікації. У XV столітті з'явилися друковані книги, в XVII столітті - газети і журнали. У XIX столітті починається новий революційний етап – прийшли радіо, телефон, кіно, грампластини. У XX столітті темпи збільшуються як лавина: розповсюджуються зі зростанням телебачення, магнітозапис, відео, комп'ютерні системи, періодичні видання та поліграфія (копір і т. ін.), супутниковий зв'язок. Крім того, наприкінці XX-го століття на перше місце вийшли електронні засоби масової комунікації, що значно переважають письмові. Наступні тенденції розвитку ЗМК можна простежити в постіндустріальних суспільствах. Тут формується зовсім нова структура ЗМІ – як у Сполучених Штатах телебачення, що пропонує кожній родині до 500 каналів і дає можливість взаємодії глядача та телевізійних станцій. Це телебачення називається інтерактивне (тобто, телебачення взаємодії) [1, с. 62-63].

Людина XXI століття живе в просторі радіо, телебачення, комп'ютерів, мобільного зв'язку. За допомогою цих засобів вона пізнає світ, спілкується з іншими людьми. Засоби масової інформації стійко ввійшли в сьогоднішнє життя, стали невід'ємною частиною всіх сфер нашого побуту і задають останньому нові стандарти й умови. Сучасні ЗМК набувають всесвітнього характеру, звертаються до багатомільйонної аудиторії, створюють новий тип культури – аудіовізуальний.

Вивчаючи ЗМК як фактор соціалізації, ми повинні мати на увазі, що безпосереднім об'єктом впливу потоку їх повідомлень є не стільки індивід (хоча і він теж), скільки свідомість та поведінка великої групи людей, які

складають аудиторії того чи іншого засобу масової комунікації – читачі однієї газети, слухачі конкретної радіостанції, глядачі телевізійних каналів, користувачі комп'ютерних мереж. У зв'язку з цим питання про те, до якої групи факторів соціалізації людини відносяться засоби масової інформації, не має однозначної відповіді. Телекомпанії – такі, як CNN, транслиують свої програми на весь світ, їх можна розглядати як майже мегафактор. «Останкіно», радіо «Росія», деякі центральні газети, чимі аудиторіями є вся країна, можна віднести до макрофакторів. Швидко поширення місцевих кабельних ТВ-студій, численних сільських та районних радіостудій і газет, наявність відео та комп'ютера в родини й т. ін. – усе це дозволяє розглядати ЗМК як мікрофактор соціалізації [1, с. 63]. Вивчаючи питання впливу засобів масової інформації, А.В. Мудрик відокремлює силу впливу на суспільне життя (мегафактор) взагалі та на життя окремої людини (мікрофактор).

Уплив ЗМК на спонтанну соціалізацію обумовлюється кількома факторами. ЗМК виконує в першу чергу рекреаційну роль, тому що визначає зміст дозвілля як групи людей, так і окремої особистості. Ця роль реалізується по відношенню до всіх людей, оскільки відпочинок з книгою, у кіно, перед телевізором, комп'ютером відволікає від повсякденних турбот та обов'язків. З рекреаційною тісно пов'язана релаксаційна роль ЗМК. Вона набуває певної сили, коли мова йде про підлітків та старшокласників. Для більшої частини молоді перегляд телевізійних програм, прослуховування музики, робота з комп'ютером, читання стає своєрідною компенсацією міжособистісних контактів. Нерідко дитина, підліток, юнак, знаходячись на одинці у квартирі, умикає магнітофон, телевізор, відео, щоб позбутися відчуття самотності. Так само він може відокремлюватися від своїх батьків, щоб не чути їх сварки, розмов і т. ін. [1, с. 63]. ЗМК, відволікаючи від буденного життя та приносячи насолоду, нерідко стають чи не єдиним співрозмовником для самотніх, спустошених соціальними проблемами школярів. І щоб позбавитись відчуття самотності, дитина за допомогою ЗМК компенсує недодавання міжособистісних контактів.

З появою кіно, радіо, телебачення і відео було пов'язано зниження інтересу до читання. Величезні маси людей слухають радіо, дивляться фільми, телепередачі, але вони не обов'язково стали б читачами. Дослідження показує, що вплив ЗМК на розвиток людини є неоднозначним, він може бути як позитивним, так і негативним. Так, американські вчені Шарм, Лайл та Паркер у 1961 році виявили, що під впливом телебачення розвиток дитини прискорюється майже на цілий рік: воно розширює кругозір, дає знання, учить дитину говорити. Дослідження, проведені у Франції, показали, що телевізор значно впливає на сприйняття та уявлення неосвічених прошарків населення [1, с. 64]. Телебачення є найлегшим у сприйманні людиною інформації засобом масової комунікації, воно швидко та оперативно інформує про події у світі, легко та комфортно може перенести людину в будь-який куточок світу. Телебачення одноча-

сно використовує зорові й слухові образи, створює справжнє видовище.

Особливу роль у соціальному вихованні підростаючого покоління грають комп'ютерні мережі. Робота з комп'ютером, з одного боку, веде до збільшення контактів, обміну соціально-культурними цінностями, розвитку процесів уявлення, інтенсифікації вивчення іноземних мов і ряду інших позитивних результатів. Але з іншого боку, це може призвести до «синдрому залежності» від комп'ютерної мережі, сприяє звуженню інтересів, відходу від реальності, соціальній ізоляції, ослабленню емоційних реакцій та іншим негативним наслідкам (Ю.О. Бабаєва, А.Е. Войкунський) [1, с.64]. Справжня небезпека не в тому, що комп'ютери почнуть мислити, як люди, а в тому, що люди почнуть мислити, як комп'ютери (С. Харріс). Нажаль, підлітки переважно не знайомі з тим, які небезпеки приховує Всесвітня мережа. Основна загроза чекає у соціальних мережах, де школярі залишають свій номер телефону, домашню адресу, особисті фото. Більшість з них ходить на зустрічі з віртуальними знайомими.

Найважливіше завдання сучасної освіти – це налагодити діалог з молодим поколінням; навчити дітей жити в інформаційному світі, самостійно здобувати та застосовувати необхідні знання; спрямувати підлітків до засвоєння пошуково-дослідної діяльності; формувати вміння працювати в малих групах; керувати потоком інформації; інтегруватись у міжнародний інформаційний простір. Діти, які здобувають середню освіту в навчальних закладах з використанням інноваційних технологій, розвинені більше, ніж ті, що навчаються в традиційній середній школі. Інновації в освіті в першу чергу мають бути скеровані на творення, на успіх особистості в будь-якій галузі використання власних здібностей. Застосування в навчальному процесі сучасних інноваційних технологій, які забезпечують доступ до мережі високоякісних даних, розширює можливості учнів у сприйнятті складної інформації. Важливо, щоб учні чітко

зрозуміли зміст таких понять, як «новація», «інновація» та «електронні засоби навчання».

Новація – нові засоби навчання (комп'ютер, Інтернет, презентація); інновація – процес засвоєння нового засобу навчання (розробка презентації, сайту); електронні засоби навчального призначення – засоби навчання, що зберігаються на цифрових або аналогових носіях даних і відтворюються на електронному обладнанні [17, с.98].

Провідне завдання сьогоденної освіти – це інформаційний світ та вміння користуватися ним. У першу чергу інновації повинні бути направлені на перемогу підлітка в будь-якій галузі вживання особистих здібностей. Якщо в навчальному процесі використовуються нові технології, особистість має доступ до Всесвітньої мережі, то це розширює її можливості у сприйнятті складної інформації. Проте сучасні ЗМК – це сила, яка потужно й суперечливо впливає на думки, почуття та свідомість підлітка. Дедалі стає все більш зрозумілим, що ЗМК – не лише прогрес у комунікаційній сфері, а й небезпека, що полягає в надмірному психологічному тиску, вираженій тенденції до маніпуляції.

Таким чином, розглянувши проблему впливу засобів масової комунікації на соціальне виховання старшокласників, можна стверджувати, що школяр має безліч внутрішніх (особистих) та зовнішніх (соціальних) чинників, які забезпечують стійкість до психологічного впливу. Такі фактори торкаються всіх сфер його особистості. Одні з чинників стійкості є вродженими, інші – виникають під час дорослішання та соціалізації. А деякі з'являються тільки в процесі цілеспрямованого формування та тренування.

Упровадження інформаційних технологій, які сприяють інтенсифікації комунікативних процесів у суспільстві, окреслило комплекс проблем, пов'язаних зі специфікою впливу на особистість підлітка через Інтернет. Розширення сектору форм діяльності в Інтернеті поступово перетворило мережу на окрему комунікаційну сферу життєдіяльності підлітка, яка є дієвим доповненням до традиційних засобів масової інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мартынова О.С. Критерии оценки интернет-зависимости / О.С. Мартынова // Психотерапия и консультирование. – 2002. – № 3. – С. 27-30.
2. Церковний А. Аспекти формування інтернет-залежності / А. Церковний // Соціальна психологія. – 2004. – № 5 (7). – С. 149-154.
3. Янг К. Діагноз – інтернет-залежність / К. Янг // Мир интернета. – 2000. – № 2. – С. 36-43.

REFERENCES

1. Martynova, O.S. (2002). Kriteriyi otsenki internet-zavisimosti [Criteria of Evaluation of Internet Addiction]. *Psikhoterapiya i konsultirovaniye – Psychotherapy and Counseling*, 3, 27-30 [in Russian].
2. Tserkovny, A. (2004). Aspekty formuvannia internet-zalezhnosti [Aspects of the Formation of Internet Addiction].

4. Вплив інформаційного простору на внутрішній світ і поведінку дитини // Психологічний спецвипуск. – 2007. – №16 (256). – 32 с.
5. Психология на русском языке [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.psychology.ru>
6. Тест на интернет-зависимость [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://test.lvs.ru>
7. The Center for Internet and Technology Addiction [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.virtual-addiction.com>

Sotsialna psykholohiia – Social Psychology, 5 (7), 149-154 [in Ukrainian].

3. Yang, K. (2000). Diahnoz – internet-zalezhnist [Diagnosis – Internet Addiction]. *Mir Interneta – World of the Internet*, 2, 36-43 [in Ukrainian].

4. Vplyv informatsiinoho prostoru na vnutrishchnii svit i povedinku dytyny [The Impact of Information Space on Internal World and the Child's Behavior]. (2007). *Psykhologichnyi spetsvyпуск – Psychological Special Issue, 16 (256)* [in Ukrainian].

5. Psikhologiya na russkom yazyke [Psychology in Russian]. (n.d.). *psychology.ru*. Retrieved from <http://www.psychology.ru> [in Russian].

6. Test na internet-zavisimost [Test of the Internet Addiction]. (n.d.). *test.lvs.ru*. Retrieved from <http://test.lvs.ru> [in Russian].

7. The Center for Internet and Technology Addiction (n.d.). *virtual-addiction.com*. Retrieved from <http://www.virtual-addiction.com> [in English].

V. V. Bokshorn

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИЗУЧЕНИЯ ВЛИЯНИЯ СРЕДСТВ МАССОВОЙ КОММУНИКАЦИИ НА СОЦИАЛЬНОЕ ВОСПИТАНИЕ ШКОЛЬНИКА

В этой статье рассмотрены проблемы воздействия средств массовой коммуникации на психическую сферу и социальное воспитание школьника.

Ключевые слова: средства массовой коммуникации, факторы спонтанной социализации, «новация», «инновация», «электронные средства обучения».

V. V. Bokshorn

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF STUDYING OF MASS MEDIA INFLUENCE ON SOCIAL UPBRINGING OF SCHOOLCHILDREN

Statement of the problem. In modern society, people from early childhood find themselves surrounded by technologies that are an essential part of mass communication that plays an important role in shaping the psyche. Moreover, the so-called electronic means win the first place. Mass Communication means (press, radio, cinema, television, computer networks) are the means through which information is distributed worldwide (knowledge, spiritual values, moral and legal norms) for a large audience. Understanding of their enormous impact on social life in general and the life of the individual determines the importance of studying the magnitude of the effect of electronic communication on the individual. Analysis of recent research and publications. At present, the study of the impact of mass media on the mental health of people is represented by C. Jung, V. E. Chudnovsky, V. O. Petrovsky, D. V. Olshansky, etc. The choice of this topic was made due to the limited knowledge of students, parents and teachers about correction of mass media influence on the psyche of the individual student, social and health education. Its relevance and importance for today is caused by the fact that this issue is not sufficiently understood at this stage of development, the problem of mass media influence on the social education of pupils (a large amount of useless information that enters the consciousness and subconsciousness, memory overload, distraction from more important things, increased nervousness and irritability). The aim of this work is a theoretical study of the mass media influence on the social education of high school students.

Keywords: mass media, factors of spontaneous socialization, "novation", "innovation", "electronic tutorials".

Подано до редакції 05.08.13